

MODERNT MAJESTÄTSBROTT – och andra abnormiteter

av Giselher Naglitsch

Ett modern klassiker – "Clownen"!

På Postmuseums Vårsalong 2005 ställde jag ut ett enramsexponat med stämpelar/makuleringar på frimärken och försändelser som jag helst hade sluppit se. Tio år tidigare hade det mesta hamnat i papperskorgen som obrukbart. Men under rubriken *Modernt majestätsbrott* kan en del av objekten klassas som lyx.

Jag inledde min disposition med: Detta exponat tillägnas postchefen Erik Olsson, min forna arbetskollega, i förhoppningen att Postens stämpelansvariga, med humor, skall studera eländet och därigenom komma på bättre tankar, samt åter ge oss samlingsvärda stämpelar – vackert runda, daterade och med ortnamn.

Det *Nya brevnätet* 1996 markerade en milstolpe i Postens historia. Nitton terminaler tog hädanefter hand om all stämpling och sortering av brevpös-

ten. Ortstämplarnas tid var förbi. Det hjälpte inte att kunderna protesterade över att deras post stämplades på fjärran terminaler. Det problemet löste Posten nämligen snabbt. Terminalernas namn togs bort ur stämplarna.

Strax därpå kom ännu en "förbättring". Metallstämplarna byttes ut mot den än mer förhatliga bläckstrålemakuleringen. (Jag vägrar att kalla det stämpelar.)

Terminalernas antal har sedan dess minskat och experimenten med olika programmeringar av bläckstråleskrivarna fortsätter, men det faller utanför ramen för denna artikel. Låt oss dock konstatera:

Bläckpricksfilatelin är född!

Den går ut på att dokumentera Postens dagliga majestätsbrott och groteska misshandel av människor, djur och kultur. I en serie artiklar avser jag att

De moderna terminalstämplarna har upprört många frimärkssamlare, och Posten har gjort flera fruktlösa försök att förbättra situationen. Men intet ont utan att det för något gott med sig! Ett helt nytt samlarområde har nämligen öppnat sig, där stämplarnas slumpvisa placering kan orsaka oväntade och lustiga förändringar av märkesbilden. Vi inleder här en serie artiklar i ämnet "bläckpricksfilateli".

återkomma med en del iakttagelser inom detta nya samlarområde.

Felstämpling bestraffades som majestätsbrott

Vår stackars kung får stå ut med mycket nedsvärtning och misshandel i dagens posthantering. Jag är benägen att kalla det majestätsbrott och skall illustrera detta med ett antal exempel. Men först en liten tillbakablick.

Så vitt jag känner till var det aldrig något problem med drottning Victoria, vars porträtt prydde världens första frimärke. Det trycktes ju i svart färg, så majestätet hade inga invändningar mot den svarta stämpelmakuleringen. Men för posten blev det problematiskt. Stämpeln var svår att se, så frimärkena kunde lätt återanvändas. Lösningen blev en röd stämpelfärg.

Världens första frimärke var svart, varför man snabbt insåg att en röd stämpel var mer lämpad som maku-
lering, för att förhindra återanvänd-
ning. Drottning Victoria lär inte ha
invänt mot denna "stämpling mot
statsöverhuvudet".

forts från sid 41.

I Nordisk Filatelis marsnum-
mer 2001 fanns ett referat ur
Allers Familj-Journal 1916:

När Spanien införde frimär-
ken 1850 ville drottning Isa-
bella inte bli nedsvärtad i an-
siktet. Man lät då tillverka en
stämpel som, rätt slagen, skul-
le skona den sköna ansiktet.
Men postens snabba utveck-
ling gjorde det snart svårt att
hålla på detta.

Ett liknande exempel är Fer-
dinand II av Sicilien. Han lät
gravera stämplat med en vack-
er porträttram. Annan nersvärt-
ning av hans porträtt skulle be-
straffas som majestätsbrott. Si-
cilien märken gavs ut den 1
januari 1859 och drogs in den
17 juli 1860, då Sicilien blev en
del av Italien.

Drottning Isabella av Spanien var
tydligen mer fåfång än sin samtida
kollega i Storbritannien, och beord-
rade en stämpel som inte skulle svär-
ta ner hennes väna anlete. Det var
naturligtvis inte alltid så lätt att trä-
fa rätt med stämpeln.

Även Ferdinand II, också kallad kung
Bomba, och kung över Bägge Sici-
lierna, var rädd för stämplingar, och
här var man nog betydligt mer för-
siktig, eftersom nersvärtning av por-
trättet bestraffades som majestäts-
brott!

Stämpelavtryck som fått många att
specialsamla!

Oscar II var den första kung-
en som prydde ett svenskt fri-
märke. Då var rundstämpling
med ort och datum sedan länge
etablerad. Inget är känt om att

Majestätet skulle ha proteste-
rat mot nersvärtningen. Den
röda tioöringen med hans por-
trätt är Sveriges till upplagan
största frimärke, 1 127 000 000
exemplar, långt över en mil-
jard alltså! Detta, i kombina-
tion med att såväl bild som
färg ger fin kontrast till väl
slagna stämplat, var en stark
drivkraft bakom ortstämpel-
samlandets uppkomst och po-
pularitet. Än idag kan lyckliga
samlare göra fynd i gamla bun-
tar och kuvert som inte rörts
under lång tid.

Carl XVI Gustaf måste stå ut med mycket

Vår nuvarande kung måste fin-
na sig i mycket efter den nya
postorganisationens införande.
En klassiker är clownen som
ses på föregående sida, men

Rockkungen!

Inspirerad av kung Bomba?

även handstämplat till Frimärkets dag kan som framgår av bilderna ovan, ge groteska effekter. Efter Frimärkets dag 2003 trodde jag att någon hade varit på studiebesök i 1850-talets Sicilien. Och rockkungen 2004 på bilden bredvid ser ut att ha resigerat.

Snudd på total solförmörkelse

Bildserien nederst på detta uppslag visar en solförmörkelse. En sådan inträffar när månskivan (postemblemet) skjuts in mellan vår planet och solen (kungen), så att solens strålar inte längre når jorden. Solförmörkelsen blir sällan total. Det gör att ett litet ljussken, en k(o)rona, syns vid månens yttersta rand. Som tur är återkommer solen efter-

hand och fullt ut. En glimt av solen kan vi uppleva när vi går till vårt postcenter för filatelisk stämpling.

Annars snuddar den nya makuleringen vid total solförmörkelse. Posthornet i maskiner-

na träffar ibland lite till vänster, ibland lite till höger, stundtals mitt i. Med ett lämpligt urval kan en total solförmörkelse illustreras. Symptomatiskt för mörkret i nuvarande stämpel-, förlåt, makuleringskultur. □

Solkungen! Bildserien nedan visar hur "månskivan" gradvis skymmer "solen" – kungens huvud. På märket t.h. ser vi en stämpel som istället får frimärkssamlarna att skina upp.

